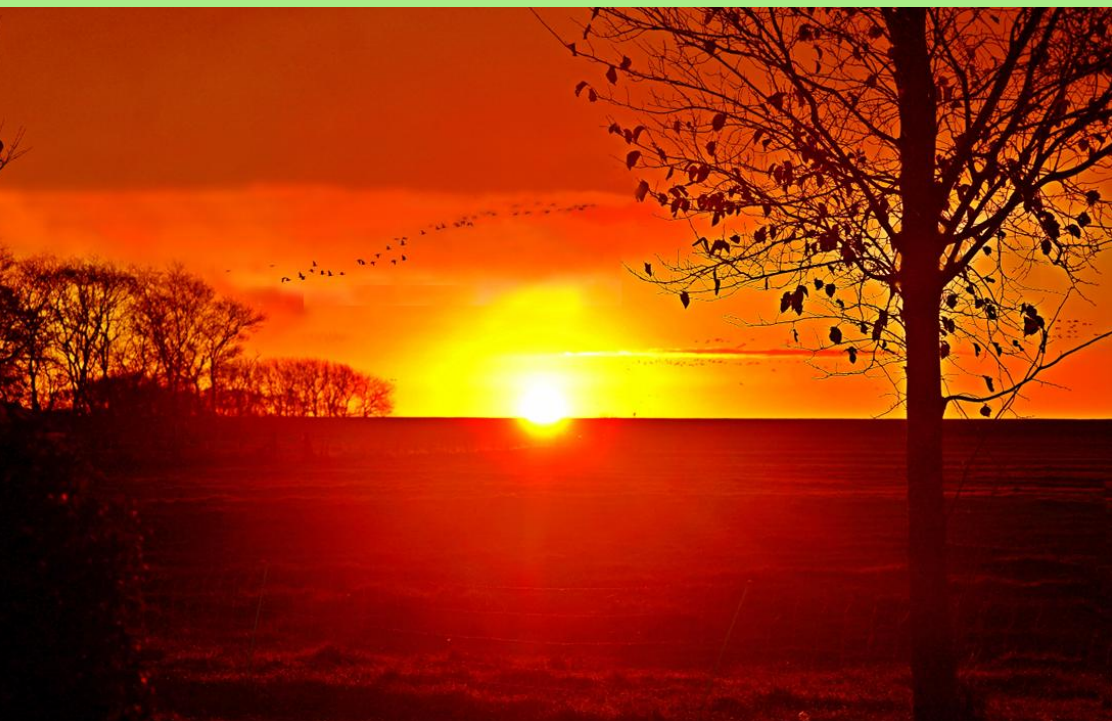

Q Vriendenkring

Maandblad van de Nederlandse Quakers.

96^e Jaargang, nr. 11 dec. 2025

*Zonsopgang boven Schiermonnikoog
Dat ook het innerlijk licht zo moge schijnen!*

Foto: redactie

EMEYF-EMES

Alle Leeftijden Quaker Week

Doe mee met de internationale Quakers
in een gezellige week in het mooie groene
dal bij Keulen in Duitsland

EMEYF en EMES nodigen jou uit om mee te doen met ons op de
Alle Leeftijden Week op Haus Altenberg van 8 - 15 aug. 2026.
We hopen een fijne tijd samen te creëren om elkaar te leren kennen,
in de stille samenkomsten, in discussie en in spel.

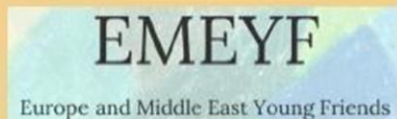

Het thema van de week heeft te maken met de levensfasen.
Iedereen is welkom, hoe oud of jong je ook bent!

Contact:

fwccemes.org/AAG2026
AAG2026@fwccemes.org
+447934310715

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**
Dit moet binnenkort verhoogd worden, in verband met sterk verhoogde portokosten. Wil je vast meer overmaken? Doe dit dan op onderstaande bankrekening.

Internationaal: Europa en Wereldwijd: €75,00 per jaar.

Email abonnement. (PDF) €5,00 per jaar

Nieuwe abonnee? Welkom! Stuur even een email naar:

vriendenkringredactie@gmail.com

Op onze website kun je de actuele en oude Vriendenkringen vinden.

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen.

Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking.

Bankrekening: **NL 65 TRIO 0212 3772 64**

t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'.

Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U.

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle.

Email: *vriendenkringredactie@gmail.com*,

Redactie: Hylkia Nieuwerth en Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website: www.dequakers.nl

De Nederlandse Quakers hebben, naast de website quakers.nu (waarop de Vriendenkring te vinden is), ook een Facebookpagina “Quakers Nederlandse Jaarvergadering” voor berichten en een besloten Facebook-groep “Nederlandse Jaarvergadering” voor onderling gesprek, ook met Vriendenkring-abonnees. Lid word je met de betreffende knop op facebook.com/groups/820840817925912

Inhoud

Redactioneel.....	5
Eerst licht dan ogen.....	6
Getuigenis van Diversiteit	7
Welk visioen hebben wij over een wereld zonder oorlog?.....	8
Wij staan met de aarde	12
Je survalkit voor polariserende situaties	16
Wij gaan mee met het AZC.....	20
Wat vraagt de Liefde van ons?.....	22
Het bewustmaken van hoe je je geloofservaring in praktijk brengt.....	27
Werkwijk.....	30
Engelse Lessen in Georgia	33
Thuisopvang voor vluchtelingen	34
Quaker-organisaties over Gaza	38
Buig niet.....	42
Hulpwerk in Gaza	44
Vrienden in het hele land	45
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?.....	46
Foto's Feest TakeCareBnB 10 jaar.....	47
We staan met de aarde	48

Eén van de steentjes die werden uitgedeeld op de dag van Quakers en Doopsgezinden in Amersfoort 15 november

Redactioneel.

De bijeenkomst van Quakers en Doopsgezinden zal me lang bijblijven. Wat een waardevolle ervaring! Lees het verslag hiervan op blz. 16. Om samen met zulke fijne gelijkgezinde vredesactivisten te kijken naar de video met de Joodse Arts Gabor Maté, die in Canada woont. Hij krijgt een vraag over 7 oktober. Hierbij worden onwaarheden worden verteld over wat er precies is gebeurd op die dag en de geschiedenis geweld wordt aangedaan door niet te kijken naar wat er allemaal aan voorafging. Het doet me veel om te zien hoe hij eerst boos wordt en fel de onwaarheden tegenspreekt!

Het is zo kortzichtig, egocentrisch om de geschiedenis alleen vanuit de eigen bevolkingsgroep te bekijken! Ja het is vreselijk wat er op 7 oktober in Israël gebeurde! Ook Gabor Maté benoemt dat goed nadat zijn woede gezakt is. Het lukt hem niet om verbinding met de vragensteller te krijgen. De vragensteller beschuldigt hem, volkomen onterecht dat hij de wreedheden van 7 oktober tegen onschuldige Israëlische burgers goedkeurt. Ik zie daarin hoe moeilijk het is voor sommigen, die zo emotioneel betrokken zijn om goed te luisteren. Knap hoe hij toch respect voor de vragensteller toont. In onze cursussen in Palestina, de Westbank en Gaza hebben we het dan over ‘in de box’ zitten. Je ziet of voelt alleen je eigen emotie, boosheid, verdriet, angst. In dit geval gaat het om al het geweld, dat tegen de Palestijnen gebruikt is en zelfs nu nog toeneemt. 65.000 doden in Gaza, vrijwel alle huizen kapot. In de Westbank vielen tussen mei 2014 en juni 2024 er 69.312 Palestijnse slachtoffers (vooral burgers), van wie 1092 doden en 68.220 gewonden. Aan de Israëlische kant ging het om 4118 slachtoffers, onder wie 198 doden (vooral militairen). (Bron UNHCR)

We mogen van mensen die er niet zo direct bij betrokken zijn, verwachten dat ze het feitelijk aantal doden en het geweld aan beide kanten zien en er alles aan doen om het geweld te stoppen. Dat doen acht Quaker organisaties die een verklaring hebben gemaakt en eisen hebben geformuleerd. (blz.38)

Tot slot: Wat weten we over onze eigen misdaden? Weet jij hoeveel mensen de Nederlanders in de hele koloniale tijd hebben vermoord? Hoeveel slaven hebben we gehouden? Hoeveel compensatie de slaven hebben gekregen bij hun vrijlating? Deze feiten leer je niet op school: 3 tot 4 miljoen doden en zo’n miljoen slaven in Ned. Indië. Bij het vrijkomen van de slaven kregen zij geen enkele vergoeding wél de slavenhouders.

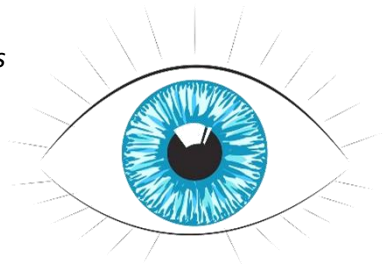
Het is een harde les voor ons. Laten we uit de box komen om in liefde naar vrede te streven. Onze overtuiging dat het ‘innerlijk licht’ krachtiger is dan haat en angst, geeft ons de kracht om door te gaan met ons vredeswerk.

Sytse Tjallingii (Redacteur)

Eerst licht dan ogen

Door Erik Dries

*Omdat er licht was
Ontstonden er ogen
Omdat er geluid was
Is het oor gemaakt*

*Omdat er anderen waren
Kwam inlevingsvermogen
Omdat samenwerken loonde
Kwam er spraak*

*Waarom kwam er een orgaan
Dat de stilte zoekt?*

*Dat het diepste probeert te verstaan?
Is dat omdat er ergens iets roept
Dat resoneert met mijn naam?*

Jahweh 'De Naam'

Getuigenis van Diversiteit

Een Quaker stiltebijeenkomst houdt in dat je samenkomt om in vredige stilte te zitten... maar het is niet helemaal stil! Op elk moment kan iemand zich geroepen voelen om 'te getuigen' – om iets tegen de aanwezigen te zeggen wat bijdraagt aan de gemeenschappelijke ervaring. Deze praktijk is geworteld in onze langdurige nadruk op gelijkheid. We hangen geen spirituele hiërarchie aan, waar alleen personen met gezag een preek houden of een gebed leiden. In plaats daarvan draagt iedereen in een Quakerbijeenkomst op gelijke voet bij en kan iedereen opstaan en iets zeggen over zijn of haar spirituele ervaring.

Door Bill Willmott 1995, 15 10 1995. Uit Faith and Practice van de Quakers in Nieuw-Zeeland <https://quakers.nz/quaker-faith-practice-aotearoa-new-zealand>

De magnifieke kracht van het leven

De onontkoombare macht van de liefde

Ver, ver overstijgend

Onze nietige vermogens om te bevatten

Dus verzinnen profeten symbolen en mythen

Om ze te vertegenwoordigen.

Omdat we mensen zijn, geven we deze mythen de ruimte met de realiteit die ze moeten vertegenwoordigen,

En creëren zo de religieuze tragedie

die ons scheidt van die groepen

die in andere mythen geloven

om dezelfde magnifieke realiteiten te vertegenwoordigen,

de kracht van het leven en de macht van de liefde.

*Een Quaker
getuigd in een
stille samen-
komst*

Welk visioen hebben wij over een wereld zonder oorlog?

Verslag van Quakers en ik, donderdag 20 november 2025 door Marlies Tjallingii.

We borduren verder op de vorige keer, waarvan in de Vriendenkring van oktober een verslag heeft gestaan.

We sluiten aan bij een aantal ideeën, die Mattanja Schwenke heeft opgeschreven over hoe de productie van wapens en het voeren van oorlog invloed heeft op het klimaat. Dat is al een mooie aanzet tot denken over andere manieren van omgaan met conflicten. Dit hebben de deelnemers van tevoren meegekregen:

Nieuw oorlogsrecht van Mattanja Schwenke, geschreven vooral met het oog op het klimaat

Oorlogen zijn desastreus, niet alleen voor de landen die in oorlog zijn, maar ook voor de rest van de levende wezens op Aarde voor de komende millennia.

1. Fabricage van militair materieel vraagt/eist veel grondstoffen en energie en levert veel CO₂.
2. Vervoer naar landen die de wapens hebben besteld en naar oorlogsgebieden kost ook veel grondstoffen en energie en levert ook weer veel CO₂ op.
3. Gebruik van wapens vernietigt niet alleen levens en (onroerende) goederen maar veroorzaakt ook branden die voor extra CO₂-uitstoot zorgen.
4. Wederopbouw na een oorlog vraagt ook weer veel grondstoffen en energie en veroorzaakt daarmee ook veel CO₂ uitstoot.

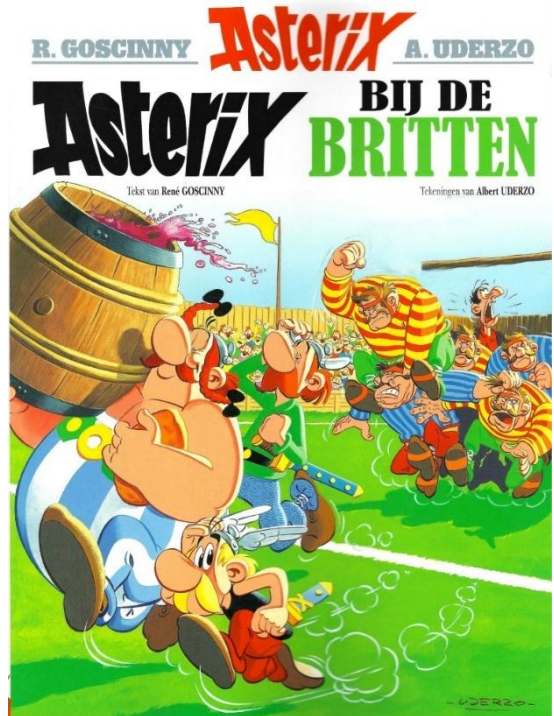
Mattanja Schwenke

Daarom een nieuw internationaal oorlogsrecht:

1. Een oorlog begint met een oorlogsverklaring waarin een startdatum en plaats worden aangegeven
2. De strijders van beide partijen zijn ongewapend en in eenzelfde uniform, alleen met verschillende kleuren.
3. De strijd duurt dagelijks van 10 tot 12 uur en van 14 tot 16 uur. De maaltijden zijn gemeenschappelijk.
4. Strijders beslissen zelf of ze meedoen en later of ze blijven of vertrekken. Desertie bestaat dus niet.
5. De oorlog beëindigt als één van beide partijen geen strijders meer heeft, tenzij eerder tijdens vredesbesprekingen wordt besloten te stoppen.
6. Wie een regel overtreedt, heeft verloren.
7. Iedere oorlog eindigt met een gemeenschappelijk vredesfeest van alle mensen, inclusief de overgebleven strijders.

Ons gesprek over onze idealen met betrekking tot een betere wereld zonder oorlog gaat vooral over hoe we zelf met conflicten in ons eigen leven omgaan.

- Strijd zit misschien wel in ons eigen lijf, daarom is het goed om te verzinnen hoe we op een geweldloze manier kunnen vechten. De dingen over hoe een oorlog er uit kan zien heb ik een beetje ontleend aan “Asterix en Obelix bij de Britten” Eerlijk de strijd aangaan met elkaar met je blote handen. Daar heb je fantasie voor nodig. Misschien moet ik nog wel verder fantaseren hierover.
- Ik heb met mijn partner/man afgesproken dat we een relatie willen waarin geen ruzie voorkomt. Dat lukt ons nu al jarenlang. We kunnen rustig aangeven als we het ergens niet mee eens zijn. Zonder te schreeuwen. Zou dat ook in het grotere geheel kunnen?
- Over het vertrouwen op God, heb ik een andere opvatting. Dat God mij

moed geeft om voorvrede op te komen. Heb ik vertrouwen dat dit gaat lukken in deze generatie? Daar ben ik minder optimistisch over. Er zijn veel mensen die zich inzetten voor vrede. Maar er zijn ook veel mensen die meer macht willen. Hoeveel generaties zijn er nodig om oorlog illegaal te verklaren net als gebeurd is met de afschaffing van de slavernij?

- De Verenigde Naties zijn opgericht om conflicten op te lossen op een geweldloze manier. Door het inleven in de situatie van de ander.
- Samen stil zijn, wat heb ik nodig? Wat heeft de ander nodig? Hoe kun je dat op wereldschaal doen? Daarvoor hebben we de diplomatie nodig. Een vriendin heeft een boek geschreven over het open midden. Dat lijkt op samen in de stilte zoeken naar wegen voor het oplossen van een conflict. De open ruimte is de ruimte waarin we nog niet weten hoe we tot gezamenlijkheid kunnen komen.
- De Rode Lijn demonstraties voor Gaza zijn bedoeld om de politiek te bewegen iets te doen om het geweld te stoppen.
- Het gaat om levensvoorwaarden te creëren voor iedereen op aarde: een dak boven het hoofd, voldoende te eten, vertrouwen in het leven, geen angst meer voor geweld, gemeenschapsgevoel, in veiligheid leven.
- In wezen is Trump een angstig mens. Er zijn grote ego's die meer macht willen hebben.
- We zouden in het onderwijs angst moeten wegnemen. Ook in gezinnen moeten kinderen liefde ervaren die de basis is voor vertrouwen en gezond opgroeien. Dit heeft ook alles te maken met het omgaan met onze driften.
- Ik heb vroeger geleerd: verbeter de wereld, begin met jezelf. Ik heb vooral macht over wat ik zelf kan doen. Het wereldtoneel is een afspiegeling van wat er in mij is. Ik kan zelf vrede en liefde in de wereld brengen.
- Ik word hier kriebelig van. Het is het begin, maar niet het eind. Verschillende mensen hebben verschillende ideeën over hoe de wereld eruit zou moeten zien. Helaas zijn er mensen die de baas willen zijn. Mijn wereldbeeld is niet het wereldbeeld van iedereen.

Aan het einde van ons gesprek, delen we nog wat we gaan oefenen in de komende tijd:

- Bewuster worden van mijn oordelende gedachten, zodat ik de mens over wie ik oordeel kan blijven zien.
- Liefde begint bij mezelf, de oorlog in mij heeft met mijn pijn te maken met mijn onverwerkte trauma's.
- Ik wil mijn eigen grenzen bewaken en voor mezelf zorgen.
- Ik wil vrede maken die uit mezelf voortkomt.
- Meer bewust worden van hoe ik boos ben naar anderen en dat van God en liefde voelen in de ander.
- Doorgaan met de Rode Lijn
- Me bewust zijn van het dierenleed in Nederland, gelukkig zijn er steeds mee mensen die hiermee bezig zijn.

Jonathan Kendall deelt met ons gedachten die hij van tevoren heeft opgeschreven. Het is als een gebed dat we meekrijgen:

We zijn gebrekkig. We zijn allemaal gebrekkig.
We zullen fouten maken. Onze burens zullen fouten maken.
Soms komen we niet aan elkaars wensen of behoeften tegemoet.
Laten we meer geven waar we kunnen.
Laten we tevreden zijn met eenvoud.
Laten we niet bang zijn.
Laten we flexibel zijn. Laten we geduldig zijn.

Desondanks zullen er conflicten met onze burens zijn.

Dus: Hoe gaan we een conflict aan zonder geweld?

Laten we kwetsbaar zijn. Laten we erop vertrouwen dat God van ons houdt.

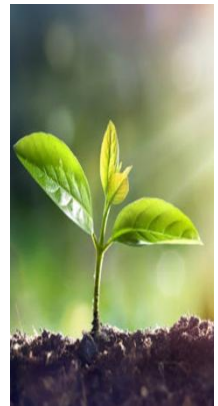
Laten we onze naaste met liefde en respect benaderen.
Laten we onze waarheid spreken, met moed en met zacht-
heid.

Laten we beseffen dat we maar een deel van de waarheid bezitten.
Laten we aandachtig luisteren naar de waarheid die onze naaste kan bieden.
Laten we ernaar streven om leergierig te zijn.

Als we iets kwetsends horen, laten we dan met liefde reageren.

Laten we de pijn aanvaarden. Laten we vergeven.

Laten we voorbeelden zijn terwijl we groeien in liefde.

groei in liefde

Wij staan met de aarde

Door Christiane Schoelzel
Laatst heb ik een cursus voor (klimaat)activisten meege- maakt, waarvoor de eerste opdracht was: Vertel je verhaal. Waarom ben je (klimaat)activist geworden? Natuurlijk had en heb ik aan verschillende acties deelgenomen. Maar de vraag “Wat zijn sleutelmomenten?” heeft me beziggehouden ... Dus:
Ik denk dat mijn wens om iets voor de aarde te doen tot een behoefde uitgroeide toen ik met

het actie-ensemble (koor en symfonieorkest) “Lebenslaute” voor het eerst in 2019 in de buurt van Keulen in een bruinkolenmijn stond. Ik stond er en zong, terwijl ik eigenlijk sprakeloos was. Er was de vernietiging van het vruchtbare land, van dorpen, van het leven op deze plek en op zo veel andere plekken op aarde. Daarvan, werd ik mij daar toen voelbaar bewust.

Zó ziet het dus uit als mensen de aarde uitbuiten – en nog beweren dat het voor het welzijn van de mensheid is! Zó voelt het! Maar ik ben hier alleen maar getuige van, ik voel me erg betrokken – terwijl ik het zelf niet werkelijk ben! Mijn thuis is NIET vernietigd, ik ben NIET verdreven van mijn huis! Maar ik kan meevoelen hoe het moet voelen – overall op de wereld waar zoiets gebeurt.

Toen deze surreële situatie: Wij, ‘Lebenslaute’, staan hier met rond 80 mensen die dit hebben begrepen en ervan overtuigd zijn dat het recht op leven verdedigd moet worden. Hier, in de kolenmijn, rondom ons heen: vernietiging, dood, een immense groeve, een reusachtige bagger die als een onbegrijpelijk monster voor ons belachelijk kleine mensen naar de blauwe zomerhemel oprijst als een draak. Geen boom is er om ons voor de gloeiende zon te beschermen, het bruine stof bedekt alles.

Om ons heen verschijnt de politie, vormt een barrière voor de transportband waar een paar mensen op dansen. Is dat grotesk of voor het overleven noodzakelijke koppigheid?

Ons enige ‘wapen’: de muziek. Muziek vol leven. Wij hebben haar gerepeet en ze vult ons en dit dode ‘landschap’ met leven. Wij eren haar met een concert en zijn daarvoor natuurlijk in concertkleding gekomen. Wij

zingen, spelen, dansen, regelmatig ‘versterkt’ door een waarschuwend boodschap van het bedrijf door luidsprekers, en door sirenegeloei dat door merg en been gaat. Dat past niet bij ons gevoel voor ritme! Maar wij laten ons niet van de wijs brengen en houden meerdere uren vol. Onze stemming is goed, wij zijn trots dat het ons gelukt is om een signaal af te geven.

Wat gebeurt er in mij?

Nog vóór de actie, bij de voorbereiding, ging bij het bekijken van de kaart een schok door mij heen: Daar was het groen, het bruin in variaties zoals het hoort, - maar dan GRIJS, dit uniforme grijs dat helemaal niet bij een landschap past. Waaraan liet het me denken? Ik wist het meteen: aan het ‘NIETS’ in ‘Het oneindige verhaal’ van Michael Ende. Het NIETS dat groeit omdat de mensen de weg naar Fantásië niet meer vinden...

Ik ben er zeker van dat juist hier de oorzaak te vinden is voor al het door mensen gemaakte lijden: de weg naar Fantásië, naar de fantasie, de levenskracht, de creativiteit, naar de bron van het mens-zijn, van de liefde voor alle leven, zijn zo veel mensen kwijtgeraakt. En zo is het voor veel mensen überhaupt mogelijk, onze aarde te vernietigen. Direct of indirect. En hier wortelt de basis voor/van mijn wens, de verbinding met de aarde te herstellen, mensen erbij te ondersteunen, de weg terug te vinden. Dit was ook het belangrijkste doel in mijn pedagogisch werk.

Dat is het fundament van mijn actie ‘Wij staan met de aarde’, die ik van Heike Pourian uit Duitsland heb overgenomen. Zij beschrijft deze actie in haar boek ‘Wenn wir wieder wahrnehmen’ (Wanneer wij weer waarnemen), dat me in meerdere aspecten de ogen geopend heeft: Waarnemen wat is, wat gebeurt: al het ontmoedigende wat ons van het leven scheidt ... en net zozeer van al het wonderbaarlijke wat er is! Want ook wat betreft het mooie is onze waarneming en onze sensitiviteit verkommerd!

Ik heb deze actie voor het eerst in Duitsland met Quakers meegemaakt. Het samen staan voor en MET de aarde heeft me meteen zo diep geraakt dat de wens in mij groeide, deze manier ook hier in mijn omgeving te beleven en anderen hiermee vertrouwd te maken.

Dus heb ik mijn eerste doekje geschilderd, om er in een kring omheen te staan. De eerste keer was het met onze Quakergroep hier in Deventer, op blote voeten, in het gras. Iedereen was diep geraakt. Ik heb nog een paar keer de actie in een andere samenhang aangeboden, met positieve reacties maar beperkte deelname.

Toen nam ik (in 2024) voor het eerst deel aan de voorbereidingen van de Vredesweek in Deventer, en het idee groeide (ondersteund door de groep), om in dit kader actie te ondernemen. Ik had nu een groter, wel ook rond

doek nodig en heb spontaan een passend lap stof cadeau gekregen. Ik wilde er graag de kleurrijkdom van onze aarde op terug laten komen en ook enkele talen. Zo ontstond het grote ronde doek dat er sindsdien altijd bij is, zoals ook bij de Grensbijeenkomst in 2024 (zie Vriendenkring okt blz 19). Dit creatieve werk heeft mij met diepe vreugde vervuld!

Tijdens de Vredesweken 2024 en 2025 heb ik vier keer met de aarde gestaan, samen met een aantal mensen die zich daarvoor uitgenodigd voelden. Het waren bijzondere momenten en belevenissen, en in mij groeide de gedachte verder, dit regelmatig te doen en ook andere mensen daarvoor uit te nodigen (zie bijv. Vriendenkring oktober blz 2).

Vooraf twee ervaringen zijn me als kostbaar in gedachten gebleven: een zuil

foto van het schilderen van het doek

Voor de entree naar het museum op de grond ligt op de grond een tekst van Johanneke ter Stege, stadsdichter van Deventer 2015-2017. Het gedicht legt de verbinding tussen het klassieke beeld, het hedendaagse pand en het gedachtengoed van Geert Groote:

Schrijf en spreek in klare taal.

Leef je eigen regels na.

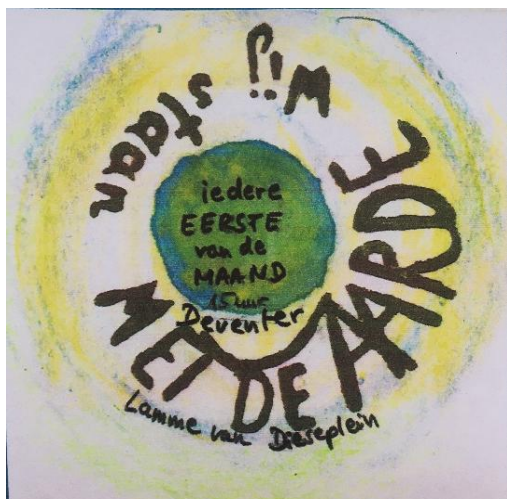
Wees een brug die beide oevers met elkaar verzoenen kan.

Zoek hoe ver je blik kan reiken.

Weiger weg te kijken

van stilte en licht, die zich vanuit onze kring op het drukke Grote Kerkhof in Deventer oneindig diep in de aarde en hoog in de hemel vormde en twee vrouwen die zich iets belangrijks realiseerden: “Gewoonlijk sta ik **OP** de aarde – maar hier sta ik **MET** de aarde.” ...

Intussen zijn er om me heen initiatieven met vergelijkbare, zachte acties: ‘Stille Rebelle’, ‘Rondje Zachttheid (wandelen)’; ik vind dat ‘Wij staan met de aarde’ heel goed erbij past!

mijn eerste doekje

De laatste tijd hoor ik steeds vaker van mensen, die zo veel energie steken in protestacties, dat ze volledig uitgeput zijn. Ze raken hun moed en hoop kwijt. Ook voor hen kan m.i. ‘Wij staan met de aarde’ een helende actie worden, want ze herstelt de verbinding.

Sinds 1 november bied ik ‘Wij staan met de aarde’ aan op elke eerste van de maand in de binnenstad van Deventer aan. Iedereen is welkom!

Staan met de aarde op de grensbijeenkomst 2024

Je survivaalkit voor polariserende situaties

Verslag van de bijeenkomst van Quakers en Doopsgezind Wereld Werk in Amersfoort, 15 november 2025, door Marlies Tjallingii

We komen die dag met 21 mensen bij elkaar. Quakers en Doopsgezinden. Voor de meesten van ons veel bekende maar ook een aantal nieuwe gezichten. De koffie en thee staat klaar met een heerlijke taart van Mike Zipser, die samen met zijn man Ulrich Sven vanuit Duitsland, meedoet.

We beginnen met een kennismaking, met een koord dat van hand tot hand gaat en een spannend web maakt. Een web, metafoor voor verbinding en samenwerking. Als iemand haar of zijn draad loslaat, dan wordt het web verbroken. Een ontspannen start met veel verbinding met elkaar.

Marlies en Erik met het programma

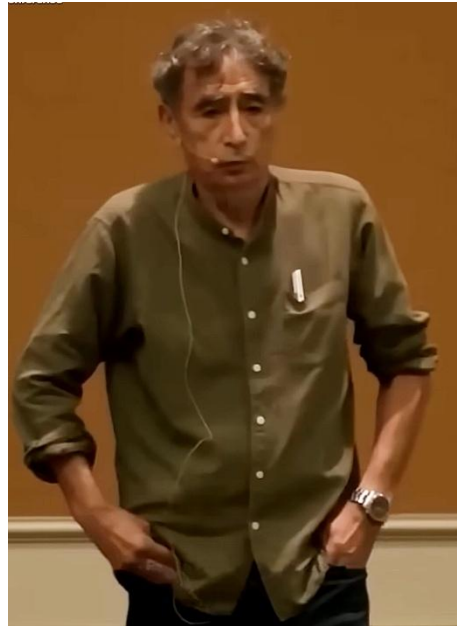
We gaan na de kennismaking in drietalen in gesprek en wisselen uit over de vragen:

1. Welke ervaringen heb je met boosheid, waarvan je uit balans raakte?
2. Wat was de aanleiding en in welke situatie was je?
3. Hoe voelde je dat je boos werd?
4. Hoe haalde je de vrede in jezelf terug? Hoe raakte je in balans?

Een centraal onderdeel van de dag is de video van Dr. Gabor Maté, een Joodse psychiater die in Canada woont. We kijken eerste de volle 12 minuten van de video. Maarten van der Werf heeft de video vele malen gezien en is geraakt door de video en begeleid ons in het proces van kijken en reflecteren. We kijken de video en delen dan wat ons opvalt. Het is een spannend gesprek waarin Gabor Maté getriggerd wordt door een vrouw die feitenkennis heeft over de aanslag op 7 oktober 2023, die compleet verschilt met de kennis van feiten die Gabor heeft. In de video is duidelijk te zien hoe Gabor met zijn boosheid om gaat.

We kijken na een pauze nog een keer naar de video met pauzes op bepaalde momenten.

We zien aan de lichaamstaal hoe Gabor geraakt wordt. Zijn lichaamstaal interpreteren we als een lijdende mens. Hij

Grafiek van het volume van de stem van Gabor Maté, dit laat ook iets zien van zijn emoties.

leeft in een andere wereld dan de vraagsteller.

We herkennen dat we luisteren naar informatie die past bij onze eigen ideeën. Dat is ook het geval bij de vraagstelster, die duidelijk informatie heeft die op de andere feiten gebaseerd is, dan de feiten die Gabor kent. Hij reageert agressief op de vraagstelster en zegt heel stellig dat het niet klopt wat ze zegt.

Om weer in balans te komen, haalt hij diep adem, hij loopt weg van zijn spreekgestoelte. We zien dat één woord boosheid kan triggeren. De vrouw heeft het over de dieren in Gaza. Daar wordt Gabor getriggerd. Dan geeft Gabor aan dat ze het eens zijn over de afschuwelijke gebeurtenissen op 7 oktober 20-23. Over de precieze feiten zijn ze het niet eens. Hij zoekt verbinding met de vrouw en zegt dat hij haar respecteert en dat zij ook een goed mens is.

Bij het kijken en het bespreken van de video is er veel herkenning over hoe we zelf met boosheid om gaan in gesprekken met mensen met een andere mening dan die we zelf hebben.

Na de lunch beginnen we met een Light and Lively. We bewegen in de zaal en delen een spontane gedachte met iemand die naast ons staat. Dan lopen we weer verder en delen nog een keer een spontane gedachte.

We kijken naar een handpop gesprek door Erik Dries met Gerrit Jan Romeijn. Zie in het volgende aparte artikel in deze Vriendenkring. Misschien herken je iets in de dialoog als je het leest.

Daarna gaan we gesprekken oefenen, in drietallen, 1^e is de persoon die een ander idee heeft dan jij, 2^e die verbinding probeert te maken en nieuwsgierige vragen stelt, 3^e die observeert, en vraagt wat er van binnen gebeurt en teruggeeft wat wel werkt en wat niet werkt:

We hebben een aantal suggesties voor een moeilijk gesprek op een flap:

- Iemand die Nederland te vol vindt
- Klimaat ontkenner
- Uitkeringen zijn te hoog, iedereen moet werken.
- Ik woon in een wijk waarin nu mannen in lange jurken rondlopen
- Ik vind dat AZC in mijn buurt gevaarlijk.
- Kies een eigen situatie

Dit is oefenen met elkaar in het voeren van een gesprek waarin we proberen verbinding te maken en te luisteren. Zien waar we het wel over eens zijn en dat ook in woorden uitdrukken. Het herhalen van dat wat gezegd is, ook al zijn we het niet met de ander eens. Dat getuigt van het luisteren naar de ander en de ander serieus nemen.

Ook het herkennen van onze gevoelens en wat er gebeurt in ons lijf. Hoe herkennen we boosheid, verontwaardiging, verdriet, vreugde aan lichaam sensaties? Welke signalen in ons lichaam helpen ons om te zeggen: stop even, ik wil even een pauze om weer in balans te komen. Terug te gaan naar de ademhaling en die tot rust te brengen. Dat hebben we ervaren in onze gesprekken.

We sluiten het programma af met een meditatie om ons in te leven in de ander, die net als wij ook lijdt en zoekt naar geluk in het leven.

Dan ronden we de dag af met het uitzoeken van een van de vredessteentjes die Marlies heeft meegebracht.

Twee jaar geleden op 7 oktober hadden we ook

een dag samen. We kregen toen allemaal een steentje met een pijl: de richting waarin we wilden gaan. Na afloop thuis, hoorden we over de afschuwelijke aanslag van Hamas op o.a. een festival bij een Israëlische kibboets. Daarna begon de afschuwelijke oorlog in Gaza. De vredessteentjes waren voor Marlies een manier om vrede te verspreiden. Ook geven we elkaar een armbandje gemaakt van het koord dat we in de ochtend gebruikten voor het maken van het web van verbinding met elkaar.

Het gevoel van we hebben geoefend en geleerd over onze triggers en hoe daar mee om te gaan was algemeen en ook de inspiratie om weer een dag bij elkaar te komen. Erik, Gerrit Jan, Maarten en Marlies willen dit graag weer vorm geven. We zingen nog Vrede wens ik je toe, voordat we uit elkaar gaan.

Gabor Mate. Video

<https://www.youtube.com/watch?v=D-5cuqyRM9w>

Wij gaan mee met het AZC

Door Erik Dries, act opgevoerd
op de dag van Quakers en Doopsgezinden 15 november in Amersfoort

Het gesprek door Erik (E) en de Handpop (H)

E zit de krant te lezen. Mijmert hardop 'weer zo'n stelletje dat een vergadering over een AZC verstoort... die lui zijn niet wijs...

H ho, ho, wacht even. Kan het zijn dat **jij** niet wijs bent?

E Pardon??!

H Dat ze zich zorgen maken

E Kom nou! 't Zijn hooligans die uit het land worden opgeroepen om overal de boel te verstoren

H Weet je dat zeker?

E Natuurlijk. Lees jij geen kranten?

H Eh, ja, via jou

E Nou dan.

Het is een doelbewust frustreren van een goed opvangbeleid

H 'Frustreren' is misschien wel een goed woord.

Denk je niet dat er ook gefrustreerde mensen tussen zijn?

E O ja, van die types die nog nooit een gekleurd medemens hebben gezien maar wel allerlei vooroordelen over ze hebben en zich laten opjatten door de telegraaf

H Sjonge, nee, dat bedoel ik niet. En dat weet jij heus wel
De samenleving is heel snel veranderd. Het moet raar zijn als de buurt waarin je bent opgegroeid opeens allemaal andere culturen heeft...

En hoe moet het zijn als je leest over de verkrachting van Lisa door iemand uit een AZC en jouw dochter moet voor die nieuwe school voortaan langs een AZC in aanbouw fietsen.

E Je overdrijft; buurten veranderen niet 'opeens'

En je doet alsof alle bewoners van een AZC gevaarlijke roofdieren zijn

H Jij bent toch zo voor verbinding?

Waarom wil je niet naar de zorgen van mensen luisteren?

E Ik luister heel goed, **zij** luisteren niet

H Hoor je wat je zegt?

E Zij worden opgehitst. Wilders, telegraaf, 'vandaag inside', social media! Zij zien de wereld zwart wit. Ze geloven de enge geraffineerde propaganda, precies zoals 90 jaar geleden, of nú in Rusland of bij welke dictator of populist dan ook

H mmmmmm....Ik ga iets gekz zeggen: Jij bent een best mens, maar je bent ook slachtoffer van propaganda. Je zit in een bubbel. Van mensen die al 40, 50 jaar hetzelfde zeggen. Diversiteit is goed, elk mens is welkom, iedereen verdient een kans na een misstap, vleeseten is slecht.

Jij hebt geld, geen idee van de stress die armoede met zich meebrengt. Jij leeft in een witte wijk, je leest kranten waarin jouw wereldbeeld herhaald en herhaald wordt. Ik denk wel eens... ik vraag me wel eens af... of JIJ de wereld niet zwart wit ziet.

E ?

H Wie jouw wereldbeeld niet denkt is slachtoffer van populisme, van techreuzen of van de agro-industrie...

E ?

H Ik zou maar eens écht gaan luisteren

E Maarreh, dat doen zij ook niet. Ze zijn gevoelloos voor het leed dat mensen met zich meedragen.

H Sorry, ik verstond je niet...zei je dat jij gevoelloos was voor het leed dat zij met zich meedragen? 😏

E Je hebt me heel goed gehoord... maar ik snap de hint...

H Luisteren betekent niet gelijk geven hoor.

Maar begin dáár eens mee.

Gewoon. Even niet tegenin gaan.

Misschien desgevraagd iets van 'daar denk ik anders over'

Maar verder...snap je...

We zijn allemaal mensen

E mmmmmm... oké

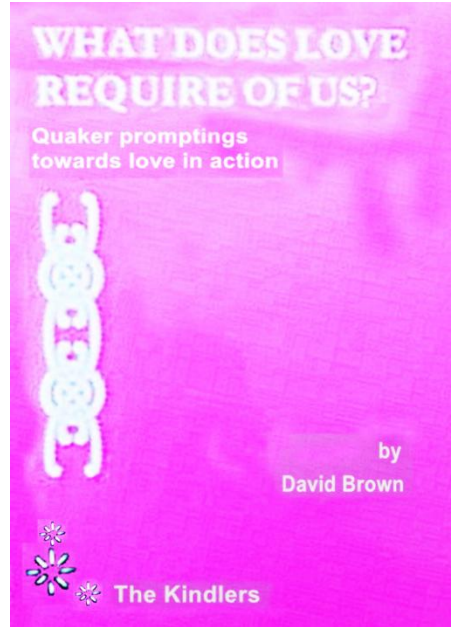
Wat vraagt de Liefde van ons?

Ingevingen van Quakers over Liefde in actie

The Kindlers, boekje 13. door David Brown, vertaling Frieda Oudakker

Hoofdstuk 2: "Onze gedeelde eredienst en spirituele gemeenschap" Raadgevingen en Vragen (deel twee)

Onze reis door Raadgevingen en Vragen gaat verder en verdiept zich als we samen met anderen zijn, in de gezamenlijke eredienst en de Quakergemeenschap.

8. *Aanbidding is onze reactie op een besef van God. Dat kunnen we alleen doen, maar als we samen met anderen, verwachtingsvol samen komen, kunnen we een dieper gevoel van Gods aanwezigheid ontdekken. We zoeken een gezamenlijke stilte in onze stille samenkomsten, zodat iedereen de kracht van Gods liefde kan voelen die ons samenbrengt en leidt.*

We kunnen ontdekken dat de regelmaat en gemeenschappelijkheid van de wijdingssamenkomsten een krachtige manier is, om de goddelijke liefde te ervaren, die ten grondslag ligt aan ons bestaan. Samen met anderen die ervaring beleven kan ons helpen om op een dieper en liefdevoller niveau met onze medegelovigen om te gaan dan in veel relaties die we in het dagelijks leven hebben.

Reflectie:

Hoe is jouw ervaring van spiritueel werk in een groep, vergeleken met je spirituele praktijk alleen? Hoe beïnvloedt het je gevoelens ten opzichte van anderen in de groep?

9. *In aanbidding treden we met eerbied in gemeenschap met God en geven we gehoor aan de ingevingen van de Heilige Geest. Kom naar de wijdingssamenkomst met hoofd en hart voorbereid. Geef jezelf en al je uiterlijke*

zorgen over aan Gods leiding, zodat je zal ontdekken dat 'het kwade in je verzwakt en het goede wordt opgewekt'.

Als we naar de wijdingsamenkomst gaan zijn we klaar en vertrouwen op de geestelijke kracht om ons te helen. We zijn er klaar voor om dat wat ons normaal in beslag neemt los te laten. Dat opent ons voor een bewustzijn dat de grond is van ons bestaan. We kunnen onze dagelijkse zorgen opzijzetten.

Reflectie:

Wat betekent de term 'Heilige Geest' voor jou? Hoe vaak ervaar je dat het goede in je opwelt tijdens de stille samenkomst? Wat voel je als een teken van leven, dat je echt ervaart?

10. Kom regelmatig naar de wijdingsamenkomst, ook al ben je boos, depressief, moe of verdrietig. Vraag in de stilte om de gebedsondersteuning van anderen die met je meedoen in de samenkomst en accepteer die. Probeer een spirituele heelheid te vinden die zowel lijden als dankbaarheid en vreugde omvat. Gebed, dat voortkomt uit een plek diep in je hart, kan genezing en eenheid brengen zoals niets anders dat kan. Laat de samenkomst je hele leven voeden.

Het wederzijdse vertrouwen en de openheid van een verzamelde stille bijeenkomst kan een deur openen naar het prachtige mysterie van liefde. Het wordt voor ons mogelijk om deze plek van liefde te ervaren, regelmatig en betrouwbaar. Wat een schat is dat, wat een parel van grote waarde!

Reflectie:

Wat versta jij onder het begrip: gebed? Kan een gebed genezing geven? Wat is jouw ervaring met die plek, diep in je hart?

11. Wees eerlijk tegen jezelf.

Welke onaangename waarheden ontwijk je misschien? Laat je niet ontmoedigen als je je tekortkomingen herkent. In de stille samenkomst kunnen we de zekerheid van Gods liefde vinden en de kracht om met hernieuwde moed door te gaan.

Waanideeën, verlangens en nutteloze gewoontes of zwakheden kunnen ons begrip van wat 'de liefde van ons vraagt' beperken of

verdraaien. We hebben het nodig om duidelijk te zijn over onze tekortkomingen en sterk te zijn, maar ook vergevingsgezind in de omgang ermee. De stille samenkomst kan ons helpen om ons te herinneren dat we geliefd zijn. Dat kan ons aanmoedigen om liefdevoller te worden voor onszelf en anderen.

Reflectie:

Welke tekortkomingen zorgen ervoor dat je je niet kunt houden aan wat de liefde van je vraagt? Wat kun je eraan doen om dat te veranderen?

12. Wanneer je tijdens een bijeenkomst bezig bent en afgeleid wordt, laat dan eigenzinnige en verontrustende gedachten rustig plaatsmaken voor je besef van Gods aanwezigheid onder ons en in de wereld. Ontvang de uitgesproken getuigenissen van anderen met een tedere en creatieve geest. Zoek naar de betekenis die er diep in zit, in het besef dat, zelfs als het niet Gods woord voor jou is, het dat wel voor anderen kan zijn. Onthoud dat we allemaal verantwoordelijk zijn voor de eredienst, of onze getuigenis nu in stilte is of via het gesproken woord.

Wijdingsbijeenkomsten bevatten vaak zowel stilte als getuigenissen. Beide hebben kwaliteiten. We moeten onszelf de ruimte geven om in de stilte te zinken en we moeten ook de getuigenis van anderen met respect en openheid aanvaarden, of ze ons nu nuttig lijken of niet. Het kan vertrouwen en geduld vragen om die vruchten van een stille samenkomst te waarderen. Er is altijd de mogelijkheid, om in de verzamelde stilte, een plek van diep bewustzijn en liefde te vinden.

Reflectie:

Hoe ga je om met negatieve gevoelens over de getuigenissen van anderen tijdens een stille samenkomst? Wat helpt je om positief te reageren?

13. Ga er niet van uit dat het spreken in de samenkomsten nooit jouw taak zal zijn. Trouw en oprechtheid in het spreken, zelfs heel kort, kunnen de weg vrijmaken voor een vollere dienst voor de anderen. Wanneer je wordt aangespoord om te spreken, wacht dan geduldig tot je zeker weet dat de leiding en

de tijd rijp zijn, maar laat je niet terughouden door een gevoel van onwaardigheid. Bid dat je getuigenis voortkomt uit diepe ervaring en vertrouwen erop dat je woorden zult ontvangen. Probeer hoorbaar en duidelijk te spreken, met aandacht voor de behoeften van de deelnemers. Pas op dat je niet voorspelbaar of te vaak spreekt, en dat je aan het einde van een bijeenkomst geen toevoegingen doet die je eerder niet nodig vond.

De liefde kan soms van ons vragen dat we spreken tijdens een stille samenkomst. Het is belangrijk dat we ons sterk geroepen voelen om te geven. Breng de woorden die je geeft met liefde en vertrouwen en maak het niet langer dan nodig is

Reflectie:

Wat is jouw persoonlijke ervaring met het uitspreken van een getuigenis? Hoe wist je dat het voor jou goed was om op te staan en te spreken? Als je dat niet hebt gedaan, wat heeft je dan tegengehouden?

14. Worden jullie zakenvergaderingen gehouden in een sfeer van verstillings, je afstemmend op de geest van God? Onthoud dat een meerderheidsbesluit, of zelfs consensus, geen vereiste is. Terwijl we vertrouwen op goddelijke leiding, is onze ervaring dat de juiste weg zich zal aanbieden en we in eenheid geleid zullen worden.

Wat vraagt de liefde van ons als plaatselijke groep? Vertrouwen we erop een weg voorwaarts te kunnen onderscheiden die iedereen kan accepteren?

Reflectie: Denk jij dat het gemakkelijk is om een juiste weg te vinden die iedereen accepteert, in zakelijke aangelegenheden? Kan jij een goed voorbeeld bedenken van een weg voorwaarts onder goddelijke leiding?

15. Neem je zo vaak mogelijk deel aan vergaderingen over kerkelijke aangelegenheden? Ben je bekend genoeg met de kerkelijke zaken om bij te dragen aan de noodzakelijke gedisciplineerde processen? Bespreek je moeilijke vragen goed geïnformeerd en met een vrijgevig en liefdevol

hart? Ben je bereid om je inzichten en persoonlijke wensen opzij te zetten als de groep de juiste weg vooruit zoekt? Als je dat niet kunt, blijf dan in gebed tijdens het proces.

Gezamenlijke besluitvorming, afgestemd op wat de Geest van ons vraagt, is een oefening die goede wil, geduld, bedachtzaamheid en openheid vereist. Het proces kan lang en moeilijk zijn en verschilt van de meeste collectieve besluitvormingsprocedures buiten die van de Quakers. Vind je de tijd en bereidheid om aanwezig te zijn en bij te dragen aan zo'n spirituele bijeenkomst voor zaken?

Reflectie: Wat is jouw ervaring en opinie over de Quaker manier van besluitvorming? Welke kwaliteiten heb jij nodig om daar succesvol aan deel te nemen?

16. Verwelkom je de diversiteit aan cultuur, taal en geloofsuitingen in onze Jaarvergadering en in de wereldwijde gemeenschap van Vrienden? Probeer je begrip te vergroten en te profiteren van dit rijke erfgoed en de brede waaier aan spirituele inzichten. Denk aan je eigen en andere Jaarvergaderingen in je gebeden.

Het Religieuze Genootschap van Vrienden streeft ernaar een bescheiden uitting te zijn over de hele wereld van wat liefde van ons vraagt om bij te dragen in landen aan de rand van de samenleving. We proberen een rol te spelen in het scheppen van een hemel op aarde. Welke ondersteuning kunnen we onze gemeenschap, nationaal en internationaal bieden? Het kan een uitdaging zijn om mensen van buiten onze eigen sociaaleconomische, raciale en intellectuele groep en leeftijd gastvrij te ontvangen. Hoe gemakkelijk is het bijvoorbeeld voor Quakers in onze stille traditie en Quakers op andere plekken in de pastorale traditie, om elkaar te begrijpen en te waarderen?

Reflectie:

Wat zijn je gevoelens over jouw Jaarvergadering en over Quakers in andere landen? Op welke manier zou je hen kunnen ondersteunen in hun specifieke behoeften? Heb je ervaring met de omgang met Quakers uit andere landen? Heb je iets geleerd van deze ervaringen?

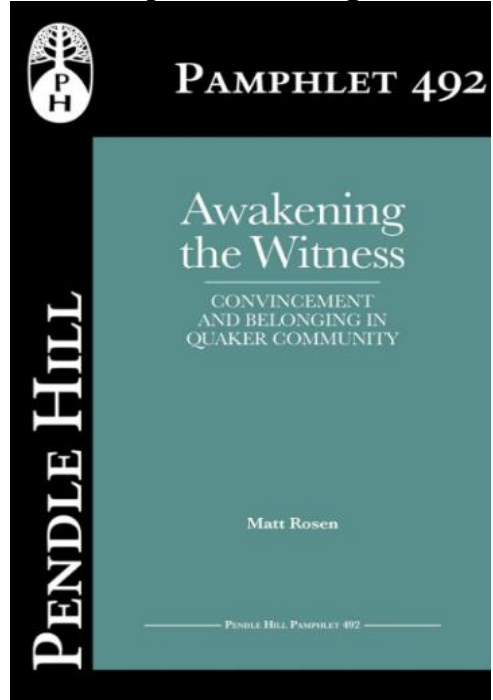

Het bewustmaken van hoe je je geloofservaring in praktijk brengt

Overtuiging en erbij horen in de Quakergemeenschap

Door Matt Rosen. Pendle Hill Pamphlets (nummer 492), 2025. 30 pagina's. \$ 8,50/paperback; \$ 7,50/eBook. Te koop bij Pendle Hill. Bespreking door John Andrew Gallery

Matt Rosens boeiende pamflet, 'Awakening the Witness' (letterlijk: Het ontwaken van de Getuige): onderzoekt de vraag 'Wat maakt iemand tot een Quaker?' door de opvatting van vroege en hedendaagse Quakers over lidmaatschap en overtuiging te onderzoeken. Het pamflet is gebaseerd op onderzoek dat hij uitvoerde toen hij Pendle Hill's Henry J. Cadbury Scholar van 2023

James Parnell leed erg voordat hij in 1665 in de gevangenis van Colchester stierf. Weet dat je zult lijden voor de waarheid en niet de waarheid voor jou.

was. Rosen is lid van Stillwater Meeting in Barnsville, Ohio, onderdeel van Ohio Yearly Meeting, hij woonde een groot deel van zijn leven in Engeland. Rosen begint met ons eraan te herinneren dat het lidmaatschap van het Religious Genootschap der Vrienden pas tientallen jaren na het begin van de Quakerbeweging bestond. George Fox, Margaret Fell, William Penn en duizenden gewone mensen die naar de gevangenis werden gestuurd, waren geen lid van een religieuze organisatie. Hij geeft twee voorbeelden om dit punt te illustreren: James Parnell en Elizabeth Fletcher raakten als tieners overtuigde Quakers en reisden mee in de bediening voordat ze beiden op 19-jarige leeftijd stierven. Niemand zou ontkennen dat ze Quakers waren, maar geen van beiden was lid van een religieuze organisatie.

Het lidmaatschap, merkt Rosen op, is een verbondsrelatie tussen een individu en een specifieke gemeenschap op een specifieke plaats. Voor de vroege Quakers was dit niet altijd praktisch; velen reisden mee in de bediening; anderen waren geografisch verspreid. Lidmaatschap was niet essentieel om Quaker te zijn. Tegenwoordig lijkt het tegenovergestelde waar: lidmaatschap wordt gezien als een formele handeling die essentieel is om jezelf Quaker te kunnen noemen. Maar hij stelt de provocerende en uitdagende vraag: "Als er Quakers waren vóór het lidmaatschap, waarom dan geen Quakers buiten het lidmaatschap?" Dit brengt hem bij de kwestie van overtuiging.

De vroege Quakers zagen overtuiging als één aspect van een proces met drie fasen: eigen ervaring, overtuiging met anderen en bekering. Eerst komt het besef dat iemands manier van leven moet veranderen als gevolg van de "ontwaking van een getuige" in zichzelf, een getuige die "God in elk menselijk hart heeft geplaatst... die getuigt van Gods realiteit en levende aanwezigheid." Zo'n ontwaking leidt tot het inzicht dat er een andere manier van leven is en dat God in ons aanwezig is om ons daarheen te leiden. Het resultaat is niet alleen een verandering in spirituele overtuigingen, maar een verandering naar een

Ben Pink Dandelion, professor aan de Universiteit van Birmingham, Ereprofessor Quaker Studies

compleet nieuwe manier van leven. Rosen geeft twee voorbeelden van dit proces: ten eerste zijn eigen. Hij was ooit een overtuigd atheïst, maar begon toen onverwachts het gevoel te krijgen dat hij "op onverklaarbare wijze werd vastgehouden, verzorgd en begeleid. Ik voelde me omringd door een oneindig liefdevolle aanwezigheid." Hij werd een overtuigde Vriend, maar het duurde jaren voordat hij lid werd. Ben Pink Dandelion daarentegen was wel lid, maar "zonder enig echt besef van het Goddelijke". Enkele jaren later, tijdens een reis door de Verenigde Staten, "voelde hij zich plotseling en onverwacht 'vastgehouden'. Vastgehouden door God." Hij zei dat hij daardoor "een religieuze Quaker" werd.

Voor de eerste Vrienden waren het de bewijzen van deze overtuigingservaringen die hen samenbrachten om elkaar te steunen in hun toewijding om Gods leiding te volgen. Toen het lidmaatschap zich aandiende, was dat om praktische redenen: het registreren van huwelijken en geboorten, het noteren van wie hulp nodig had, enz., niet als toetssteen voor spiritueel geloof.

Rosen erkent dat de 'Religieuze Vereniging van Vrienden' vandaag de dag in een andere context bestaat dan in de zeventiende eeuw. Hij erkent dat er veel verschillende redenen zijn om lid te worden van een Quakerbijeenkomst en dat iedereen die zich aansluit waarschijnlijk verrijkt zal worden, ongeacht wat hen daar gebracht heeft. Hij aanvaardt ook het feit dat men een overtuigde Vriend kan zijn zonder lid te zijn. Als reactie op veranderende behoeften en houdingen kan de structuur van bijeenkomsten en het lidmaatschap van de Vereniging van Vrienden veranderen, maar daar hoeft men zich geen zorgen over te maken: "Alle mensen zullen op Gods tijd tot God getrokken worden – gered, geleid en samengebonden door de Goddelijke hand." Deze brochure is zeker de moeite waard om te lezen, zowel voor degenen die al lid zijn als voor degenen die dat niet zijn. Als je lid bent, daagt het je uit om na te denken over waarom je lid bent: om de aard van de verbondsrelatie tussen jou en je bijeenkomst te overdenken, en om de plaats van overtuiging in je spirituele leven te overdenken. Voor degenen die overtuigd zijn, maar om de een of andere reden geen lid zijn geworden, biedt het (net als voor mij) de geruststelling dat het nog steeds legitiem is om jezelf als Quaker te beschouwen en dat die overtuiging uiteindelijk kan leiden tot een diepere betrokkenheid bij een quakergemeenschap.

---

*John Andrew Gallery is een bezoeker van de Chestnut Hill Meeting in Philadelphia, Pennsylvania. Hij is de auteur van vier Pendle Hill-brochures en het onlangs gepubliceerde boek *Alone with God: Spiritual Reflections and Essays*, 2000–2024.*

Werkwĳk

Door Inge Koppert-van Harten, Schiedam

- I** zoveel witte busjes zonder ramen
transit; traffic; wachten

roestige mannen op het stationsplein
eten zoute pinda's

ik loop langs en krijg er ook een paar
hun shift zit erop of moeten ze nog beginnen?

- II** pakbonnen, papiergeld, werktekeningen
blikjes cola, een autorozenkrans

twee gespierde jongelui springen uit een hoge witte wagen
getatoeëerde armen pompen– zonder het te vragen mijn fietsband op

met werkwoorden in een taal die ik niet versta
tillen ze mijn kleindochter weer achterop

- III** gedeukte deuren schuiven krakend open
een wit omzwachtelde hand sleept een rolkoffer

gisteravond laat zag ik hem alweer
– met een winterjas in hartje zomer –

liggen slapen op de trappen van de apotheek
naast de scherven van een laatste fles

- IV** mijn pakketjes zullen altijd blijven komen
een white van-man parkeert op onze stoep

door het anti-inbraakraam zie ik die bekende plastic tassen
rood-, blauw-, grijs- en wit geblokte

sporen van het wereldwerkverkeer
anoniem, low budget en inwisselbaar

Mijn gedicht Werkwijk schreef ik in het kader van de actuele tenenkrommende berichten over het terugdraaien van een aantal landelijke beschermende maatregelen voor arbeidsmigranten, mijn medewijkbewoners die uit onder andere Polen, en Bulgarije zijn gekomen om hier te werken. In mijn wijk is Schiedam Oost, het is een zogeheten nationaal programma wijk. Werkwijk hangt tot eind deze maand in een tentoonstelling van OPEN Delft, samen met een tekening van kunstenaar Bo Emmens.

Tekening van Bo Emmens die naast het gedicht in de tentoonstelling hangt.

Woorden en beelden. Soms koppig, soms verlegen. Bij Groot Spraak vonden ze elkaar en nu spatten de vonken ervan af.

We vieren de vurige ontmoetingen tussen kunst en taal in de tentoonstelling van werken van o.a. Bo Emmens en **Inge van Harten**. Als taal en beeld elkaar ontmoeten, wil je daar gewoon bij zijn.

**GROOT
SPRAAK**

Svetlana Jovanovic
Kiki Peelen

Jona Meijer
Anouk Bosch

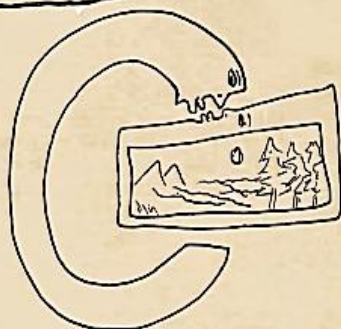

Sem Wensveen
Michael Grooff

Bo Emmens
Inge van Harten

Lot Groenedijk
Louise van der Veen

OPEN

**VESTEPELEIN 100
DELFT**

**TENTOONSTELLING
VAN 03.10.25 TOT 29.11.25**

OPENING
3 OKTOBER - 20:00

Engelse Lessen in Georgia

voor vluchtelingen en gewetensbezwaarden

Door Mikheil Elizbarashvili (Misha).

In aanvulling op het verslag van Misha in de vorige Vriendenkring hierbij nog enkele bijzonderheden over zijn Engelse lessen, waar hij een bijdrage voor kreeg van het Quaker Hulpfonds.

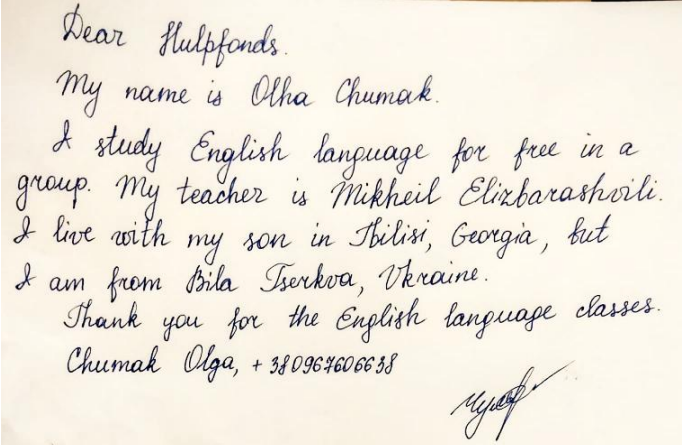
Dankzij de giften van vrienden en attenders heeft het Quakerhulpfonds in 2025 Engelse les mogelijk gemaakt voor gewetensbezwaarden en vluchtelingen uit de oorlog in de Oekraïne. Dit was een mooi succes. Misha, de projectcoördinator, heeft hiervan onderstaand verslag toegestuurd. Het Quakerhulpfonds zal dit project ook in 2026 ondersteunen.

Ik, Mikheil Elizbarashvili, heb Engelse taallessen georganiseerd voor drie groepen Oekraïense vluchtelingen die in de Republiek Georgië wonen. De kinderen en volwassenen kregen online les via het programma Zoom en hadden 2 lessen per week. Het project startte op 1 november 2024 en liep tot 1 november 2025. De groepen bestonden uit vier of vijf deelnemers. In totaal werden bijna negentig Engelse lessen gegeven aan de eerste en tweede groep volwassenen en aan de groep Oekraïense kinderen. De online methodiek van de "British Council" werd gebruikt voor het onderwijs en ook voor enkele leer- en entertainmentmaterialen: zoals tekenfilms, online spelletjes, liedjes, korte video's.

De taallessen hebben bijgedragen aan het verbeteren van de Engelse taalvaardigheden en kennis van de meeste deelnemers aan het project.

Het budget van het project is volledig gebruikt voor het salaris van de docent, en cadeaus

voor de kinderen, Oekraïense vluchtelingen. Alle deelnemers spraken hun diepste dank uit aan de donateurs van het project - Quakers uit Nederland. Het project werd met succes voltooid.

Dear Hulpfonds.
My name is Olga Chumak.
I study English language for free in a group. My teacher is Mikheil Elizbarashvili.
I live with my son in Tbilisi, Georgia, but I am from Bila Tserkva, Ukraine.
Thank you for the English language classes.
Chumak Olga, +380967606638

Thuisopvang voor vluchtelingen

Verlag Tienjarig feest van TakeCareBnB 22 nov. in Zuilen door de redactie

Zaterdag 22 november was er het feest vanwege het 10-jarig jubileum van Takecarebnb.

Er stond een hoop leuks op de planning! Genieten van pizza van Holy Moly, dolma's van Çetin en Münire. Turkse hapjes van Kazım en Erhan (uit Zwolle) en verrukkelijke Syrische bonbons van Natalia Sallam. Er was ook Baklava van Murat en Emine Gülcen.

Marlies in gesprek met Erhan (die zulke lekkere hapjes maakte) en een andere gastvrouw

Oud-medewerker Milena Mulders presenteerde haar boek 'Asiel' presenteren.

Oudgast van TakeCareBnB Michel Khoury introduceerde zijn opkomende boek 'Drijfveren' Je kon langslopen bij Forward·Inc. Zij helpen mensen met een vluchtelingenachtergrond om hun eigen bedrijf te starten en uit te bouwen.

Er waren optredens van Enes Duran (gitaar), Wilany Germano (zang en gitaar), Justus Cammermans (drums), Lukas Honing (bass) en Vasilij Karlashchuk (piano).

De welkomtspeeches door directeur Nathanya van Lith en oprichter Reinout de Kraker waren heel indrukwekkend positief! Bestuursvoorzitter Ruth Oldenziel droeg het stokje over aan de nieuwe voorzitter Beatrice Annot. Ook Amjad onze TakeCareBnB gast kreeg een massage door Rita de Flexsister in een massagestoel

Ontroerend waren die Syrische liederen gezongen door Abeer Albatal met prachtige begeleiding van Jack Sabah op de Syrische Qanun (een snaarinstrument waarop getokkeld wordt). (zie foto op binnenkant van de laatste blz.)

Willemijn van Gent zong prachtig opera, met begeleiding van Hennadii Beziazychnyi op de piano.

Aan het einde mocht je een boodschappentas met inhoud meenemen van KLABU (steunt vluchtelingen middels sport door het oprichten van

sportclubs in vluchtelingenkampen), gemaakt door Makers Unite (onder-

Djembé workshops werden verzorgd door Dununba. Sytse deed enthousiast mee.

steunt nieuwkomers bij het verkrijgen van toegang tot de arbeidsmarkt door middel van het gezamenlijk ontwerpen en produceren van duurzaam textiel).

TakeCareBnB werd in 2015 opgericht door Reinout de Kraker. Toen hij een keer in een AirBnB verbleef, las hij over de weerstand onder delen van de bevolking tegen de komst van vluchtelingen. Zijn idee was simpel: als vluchtelingen logeren bij Nederlanders leren beide groepen mensen elkaar kennen. Van vreemden worden zij bekenden van elkaar. Hij wist met dit idee een hele groep vrijwilligers te enthousiasmeren en de medewerking van het COA. Wil je je huis tijdelijk openstellen voor vluchteling die al een erkende status heeft en zo zijn integratie bevorderen? Dan kun je gebruikmaken van de logeerregeling van het COA. Voor de matching van gastgezinnen met statushouders werken COA en Takecarebnb samen.

Nathanya van Lith, de nieuwe directeur

Vluchtelingen kunnen logeren bij vrienden, familie of een gastgezin. Een statushouder die wacht op een woonruimte door de gemeente kan gebruikmaken van de logeerregeling. Op die manier kunnen zij een periode bij vrienden, familie of een gastgezin verblijven. Een logeerperiode duurt in principe maximaal 3 maanden. In sommige gevallen kan deze periode in overleg worden verlengd.

Het afgelopen jaar, 2024, was een bewogen jaar, waarin de aankondiging van het 'strengste asielbeleid ooit' veel onrust en onzekerheid bracht voor vluchtelingen. We verwelkomden onze nieuwe directeur: Nathanya van Lith. Zij hield bij het begin van het uitbundige feest t.g.v. het 10-jarig bestaan de volgende toespraak:

Op 1 oktober ben ik gestart als directeur van Takecarebnb. Ik neem je graag mee hoe ik mijn eerste 100 dagen heb ervaren.

TakeCareBnB voelt vanaf de eerste dag als een warm bad: de gastvrijheid en warmte die we de gasten bieden, zit ook echt in het DNA van de organisatie. Tegelijkertijd is het ook merkbaar dat Takecarebnb een turbulente periode achter de rug heeft én van een veel grotere club gekrompen is (ten tijde van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne maakte de organisatie een groei door vanwege het grote aantal aanmeldingen van gastgezinnen). Andere uitdagingen zijn het tekort aan inkomsten en de meer dan 1400 aanvragen van gasten per jaar, ten opzichte van ongeveer 225 inschrijvingen van gastgezinnen per jaar. De eerste 100 dagen stonden voor mij in het teken van de basis weer op orde te krijgen.

Ik ben trots dat het goed lukt om weer een stabiel fundament te leggen en verder te bouwen aan een goed geoliede en financieel gezonde organisatie. Mijn team op kantoor en een hecht en kundig team van matchmakers in het land hebben een enorme drive om hieraan bij te dragen en te werken aan de allerbeste start voor onze gasten. De keten van samenwerkingspartners

Baby van een vluchteling gezin met op de achtergrond de poster van de Forward Inc. die vluchtelingen helpt om een eigen bedrijfje op te richten

bundelt krachten en is strijdbaar in het huidige politieke klimaat. Het is inspirerend om hier onderdeel van te zijn en daar mede inhoud en vorm aan te geven.

Wie je ook bent, waar je ook vandaan komt, we willen ons allemaal veilig en welkom voelen en een dak boven ons hoofd hebben. Mijn droom voor de toekomst is dat we dat ook kunnen realiseren voor alle nieuwe Nederlanders. En voor ieder die dat wil een gastgezin als warm bruggetje naar een eigen huis. Het unieke van TakeCareBnB is dat onze gastgezinnen nieuwe Nederlanders een warm welkom en tijdelijk (t)huis bieden. Hierdoor leren ze sneller de Nederlandse taal en cultuur, maken nieuwe vrienden en voelen zich onderdeel van een tweede familie in tijden van onzekerheid en gemis van eigen naasten.

Ken of ben jij iemand met ruimte over in huis? Overweeg gastgezin te worden. Het is spannend: iemand in huis nemen die je niet kent, uit een ander land, met een andere cultuur. Maar ook heel bijzonder. In een onafhankelijk onderzoek van Verweij-Jonker geven onze gastgezinnen de logeerervaring een 8,4. Ze noemen het een verrijking van hun leven om hun gast uit een andere cultuur te leren kennen.

Een inspirerend voorbeeld vind ik het verhaal van Laura en haar gezin. Ondanks de adviezen van anderen – “privacy is belangrijk”, “je kent deze persoon niet” – besloot Laura door te zetten. Inmiddels woont hun derde gast - die door de omstandigheden in zijn land gedwongen werd om hier asiel aan te vragen - al langer dan een maand bij hen. Laura zegt het zelf heel treffend: “Wanneer je een kamer over hebt en je twijfelt, bedenk dan dat iets van je eigen comfort opgeven óók een vorm van protest is. Een tegengeluid tegen de verharding van de maatschappij en het politieke klimaat”.

Sytse en Marlies, staan lachend op de binnenkant van de folder van TakeCareBnB en hebben hun dertiende gast meegenomen.

Khaled uit Jemen en Sytse spelen een spelletje scrabble. Khaled is één van de dertien gasten die we al via TakeCareBnB gehad hebben.

Quaker-organisaties over Gaza

14 november 2025, door Sharlee DiMenichi

Demonstranten verzamelen zich bij een gebedsdienst voor het kantoor van het Friends Committee on National Legislation in Washington D.C. en roepen op tot een staakt-het-vuren en een einde aan de genocide in de Israëliisch-Gazaoorlog. Hassan El-Tayyab, wetgevingsdirecteur Midden-Oostenbeleid van FCNL, is te zien met de microfoon. De bijeenkomst vond plaats op 18 september 2025, de Wereldactiedag voor Palestina.

Na lange periodes van onderscheiding ondertekenden acht Quaker-groepen een gezamenlijke verklaring waarin ze de Israëli-

sche oorlog in Gaza genocide noemen. "Wij geloven met morele duidelijkheid, en in lijn met de definitie van genocide, dat de huidige acties in Gaza, gepleegd door de Israëliische regering, genocide vormen", aldus de verklaring. De verklaring werd op 28 juli op de website van het American Friends Service Committee geplaatst.

De verklaring roept op tot een permanent staakt-het-vuren in Gaza en tot volledige toegang van Palestijnen tot humanitaire hulp. Er wordt gepleit voor sancties tegen Israël, waaronder een volledig wapenembargo en het bevriezen van de tegoeden van kolonistenmilities. Ook worden wetgevende machten opgeroepen zich te verzetten tegen elke vorm van straf voor het uiten van pro-Palestijnse sentimenten.

Sinds 7 oktober 2023 doodde Hamas ongeveer 1200 Israëliërs en nam 251 gijzelaars. Volgens de Council on Foreign Relations (CFR) doodde het Israëliische leger meer dan 67.000 Palestijnen. In de eerste fase van een staakt-het-vuren van 10 oktober 2025 kwamen Israël en Hamas overeen de

*Demonstratie door FCNL voor hun kantoor
Foto met dank aan FCNL.*

aanvallen te beëindigen. De oorspronkelijke overeenkomst voorzag in de teruggave van 20 levende gijzelaars die Hamas op 7 oktober 2023 had ontvoerd, evenals de stoffelijke overschotten van 28 gijzelaars die tijdens hun gevangenschap waren omgekomen, aldus de CFR. In ruil daarvoor liet Israël 250 Palestijnse gevangenen vrij die levenslang hadden gekregen, evenals 1700 inwoners van Gaza die in hechtenis zaten. De overeenkomst voorziet in de dagelijkse inzet van 600 hulpvrachtwagens in Gaza.

Het pact werd onderhandeld met de hulp van de Verenigde Staten, Turkije, Qatar en Egypte. Een tweede fase van de overeenkomst behelst de oprichting van een Internationale Stabilisatiemacht (IFM). President Trump en de voormalige Britse premier Tony Blair zullen leidinggeven aan een raad die toezicht houdt op een overgangsregering in Gaza.

Het document van juli, opgesteld door de Quaker-organisaties, roept de Vrienden op om te pleiten voor vrede en rechtvaardigheid voor Israëliërs en Palestijnen:

De Vrienden hebben een lange geschiedenis van inzet voor vreedzame co-existentie en rechtvaardigheid voor alle mensen in het Midden-Oosten. We hebben tijden meegemaakt waarin Joden, moslims en christenen vrede en samenwerking in de regio genoten. Sinds de oprichting van de staat Israël hebben onze organisaties geweldloze inspanningen van zowel Palestijnen als Israëliërs ondersteund om mensenrechten te beschermen, geweld te voorkomen, de grondoorzaken van conflicten aan te pakken en vredesopbouw te bevorderen. We geloven nog steeds dat een vreedzame toekomst voor alle volkeren mogelijk is.

Onder de ondertekenaars bevinden zich acht quakergroepen wereldwijd: het American Friends Service Committee, het Canadian Friends Service Committee, het Friends Committee on National Legislation, het Friends World Committee for Consultation World Office, Quakers in Britain/Quaker Peace and Social Witness, de Quaker Council for European Affairs, de Quaker Service Norway en het Quaker United Nations Office.

"Nog maar vijf dagen geleden kwamen negen familieleden van een van onze medewerkers om bij een Israëlische bomaanslag", zei Ajlouny (algemeen secretaris van AFSC) op 1 oktober. De medewerker had eerder al zijn zus, zwager en twee nichtjes verloren bij een andere aanval van het Israëlische leger. Een van onze medewerkers is al voor de elfde keer sinds het begin van de oorlog ontheemd.

Ajlouny legde uit dat recent ontheemde medewerkers die vanuit Noord-Gaza naar het zuiden zijn gevlucht, informeel onderwijs aanbieden aan kinderen die door de oorlog niet naar school kunnen. Onlangs hielden ze een diploma-uitreiking voor een groep kinderen van wie het onderwijs was verstoord.

Medewerkers in de regio kunnen niet genoeg voedsel vinden om hun eigen gezin te voeden, legde Ajlouny uit. Een van onze medewerkers heeft vijf dochters die in het oorlogsgebied geen menstruatieproducten kunnen vinden. De oorlog heeft de infrastructuur zo verwoest dat overlevenden in Gaza geen toegang hebben tot toiletten, kankerpatiënten nergens chemotherapie kunnen krijgen en dialysepatiënten geen behandeling kunnen krijgen, merkte Ajlouny op.

De Britse Jaarvergadering neemt geen volledig boycot-, desinvestering- en sanctietandpunt in, maar steunt juist de boycot van nederzettingenproducten en desinvestering in bedrijven die direct betrokken zijn bij de bezetting van Palestijnse gebieden, aldus Robertson.

AFSC en de VN houden

lijsten bij van bedrijven die betrokken zijn bij de bezette gebieden.

In hun oordeel erkenden de Vrienden geweld en trauma aan beide kanten en uitten ze ook hun bezorgdheid over antisemitisme en de wens om Joodse gemeenschappen niet negatief te beïnvloeden, aldus Bridget Moix, algemeen secretaris van de Vriendencommissie voor Nationale Wetgeving. De organisatie onderzoekt intern, en Moix onderzocht samen met andere leiders van quakerorganisaties.

"Quakers hebben er alles aan gedaan om aan de kant van vrede en geweldloosheid te staan", aldus Moix.

Het FWCC (Wereldcomité voor Consultatie van Vrienden) lichtte haar besluit om de verklaring te onderschrijven als volgt toe:

We beseffen dat zelfs in een wereldwijde vredeskerk verschillende mensen toegang hebben tot verschillende informatiebronnen en verschillende perspectieven zullen hebben, gevormd door verschillende theologische interpretaties. We delen en koesteren echter allemaal de kernleringen van Jezus, waaronder: "Gij zult niet doden" (Mattheüs 5:21), "Heb uw naaste lief" (Mattheüs 19:19, Mattheüs 22:39, Markus 12:31, Lukas 10:27), "Zalig de vredestichters" (Mattheüs 5:9), "Ik had honger en jullie gaven mij te eten" (Mattheüs 25:35).

Serena, (in het midden) medewerkster van AFSC te midden van leerlingen bij hun certificering.

Als Wereldkantoor worden we geïnformeerd door de getuigenissen van Vrienden die situaties uit de eerste hand hebben meegemaakt. We zijn ons er ook van bewust dat er momenten zijn waarop stilte kan worden opgevat als stilzwijgende instemming. Daarom hebben we besloten een nieuwe verklaring te ondertekenen, gebaseerd op en geleid door de ervaring van quakergroepen die ofwel in het Midden-Oosten gevestigd zijn, ofwel het gebied door hun werk goed kennen.

Leden van de Britse Jaarvergadering hebben ook contact opgenomen met parlementariërs om hen aan te sporen de militaire hulp aan Israël te staken, merkte Robertson op.

"We zien onze acties als onderdeel van een bredere inspanning", zei Robertson. Vrienden kunnen reageren op de genocideverklaring door contact op te nemen met hun gekozen vertegenwoordigers om te pleiten voor een einde aan de oorlog, merkte Merryman-Lotze op. Vierentachtig Vriendenbijeenkomsten, kerken, scholen en organisaties hadden de verklaring tot 13 november onderschreven, aldus het bericht op de website van AFSC.

De verklaring kan Vrienden steunen die pleiten voor een einde aan de genocide en de oorlog in Gaza, aldus Andrew de Sousa, directeur van de Quaker Council for European Affairs.

"We hopen dat het degenen die dit doen moed zal geven om door te gaan met hun werk", zei De Sousa.

*Andrew De Sousa directeur van
QCEA*

Sharlee DiMenichi is schrijfster voor Friends Journal. Contact: sharlee@friendsjournal.org.

**American
Friends
Service
Committee**

**Canadian Friends
Service Committee**
Quakers working for justice and peace

**Friends Committee
on National Legislation**
Lobbying with Quakers

Friends World Committee for Consultation
World Office

**Quaker
Council for
European
Affairs**

Kvekerhjelp
Quaker Service Norway

QUONO
Quaker United Nations Office

Buig niet

Bijbels tegengif voor nu

Boek van Ad van Nieuwpoort, uitgeverij Prometheus, € 17,50

Boekbespreking door de redactie

We leven in een tijd waarin ‘autocraten’ de dienst uitmaken, flagrante leugens als waarheden worden verkocht, techmiliardairs onze publieke ruimte lijken te bezetten. Omdat we een eerlijke en vreedzame wereld willen zullen we alert en weerbaar moeten blijven. Hoe houd je de moed erin? Het nieuws over geweld, onderdrukking en machtspolitiek krijgen we iedere dag over ons heen gestort. Om kracht en moed te blijven voelen is

een sterke geloofservaring heel hard nodig. Hoopvolle verhalen bijvoorbeeld uit de Bijbel kunnen ons ondersteunen. Het is wel belangrijk dat we die verhalen begrijpen. Ze zijn niet als geschiedkundige feiten bedoeld, maar als metaforen en daar is vaak uitleg voor nodig. Het belangrijkste is dat het verhaal ook handelingsperspectief biedt.

In het boekje van 125 bladzijden *Buig niet* laat Ad van Nieuwpoort zien hoe deze oude bijbelverhalen een sterke boodschap geven. Ad van Nieuwpoort is predikant en schrijver van boeken op het snijvlak van religie en actualiteit. In dit *Buig niet* laat hij zien, als voorbeeld, dat de verteller van het bijbelboek Daniël alles uit de kast haalt om zijn lezer aan te moedigen tot zelfreflectie en verzet tegen een tiran, een machtswellusteling. Mentaal weerbaar worden tegen onrechtvaardige alleenheersers daar gaat het boek Daniël over. Hij durft de confrontatie aan met de almachtige koningen van zijn tijd door zijn geloof. De verhalen in het oudtestamentische boek Daniël zijn bedoeld om onze ‘goedgelovigheid’ te bevragen en ons een nieuw perspectief aan te reiken. Ik vind zijn visie verrassend, verfrissend en moedgevend. Hij brengt het boek Daniël in verband met mensen als Václav Havel, Timothy Snyder, Aleksej Navalny en Byung-Chul Han. Heel actueel ook ten opzichte van Trump, Poetin en Netanyahu. De verteller van het boek Daniël

haalt alles uit de kast om zijn lezer aan te moedigen tot zelfreflectie en geweldloos verzet. Onbuigzaamheid, mentale weerbaarheid begint, volgens Van Nieuwpoort, door jezelf vragen te stellen. Het boekje 'Buig niet' laat zien hoe ook in de tijd de Bijbelverhalen hun kracht houden en ons kunnen helpen om op te komen voor een eerlijke en waardevolle aarde.

Ad Van Nieuwpoort noemt de Bijbel zelfs 'verzetsliteratuur'. Ik vind dat het wel goed is om daarbij kritisch te blijven lezen. Wat weten we van de schrijvers en hun bedoelingen? Hoe kunnen we de feitelijke geschiedenis los zien van de metaforische betekenis?

Ad schrijft in Buig niet dat wij, de mensen, een voorbeeld van moed en hoop zouden moeten zijn, ook al lukt dat lang niet altijd. We kunnen uit het verhaal van Daniël heel duidelijk de kracht voelen om echt niet te buigen voor de machtigen van deze tijd, maar ertegenin te gaan. Er is zoveel te doen voor rechtvaardigheid en eerlijkheid!

Daarbij haalt hij dat onvergetelijke gedicht *Verzet* van Remco Campert aan:
Verzet begint niet met grote woorden, maar met kleine daden

*zoals storm met zacht geritsel in de
tuin
of de kat die de kolder in zijn kop
krijgt*

*zoals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud*

*zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die een sigaret aansteekt*

*zoals liefde met een blik
een aanraking iets wat je opvalt in
een stem*

*jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet
en dan die vraag aan een ander stel-
len.*

buig niet voor het gouden beeld

Hulpwerk in Gaza

Door De Amerikaanse Quaker Hulporganisatie AFSC.

Onze medewerkers in Gaza zetten zich in voor humanitaire hulp. Onlangs hebben ze educatieve ruimtes voor kinderen ingericht, zodat ze zich veilig kunnen voelen en kunnen leren.

Wanneer we kunnen, delen we persoonlijke berichten van onze medewerkers in Gaza, Serena en Firas. Deze updates kunnen zowel be-

in het midden: Serena en Firas

moedigend als verwoestend zijn, vooral wanneer de omstandigheden verslechteren voor iedereen die nog in Gaza leeft. In weken waarin we geen update van onze medewerkers hebben, schrijven deelnemers van Action Hour ons om te vragen of het goed gaat met Firas en Serena. We zijn al lang gestopt met zeggen "ze zijn veilig", hoewel we elke week dankbaar zijn dat ze genocidaal geweld overleven.

Elke week maakt onze collega Yousef, een Palestijn uit Gaza, ook een samenvatting van het nieuws uit Gaza voor het Action Hour – inclusief een verslag van degenen die elke week door Israëliëse luchtaanvallen omkomen. Soms wordt Yousefs berichtgeving persoonlijk. Soms bevatten zijn updates nieuws over zijn familie die hongerlijdt of de dood van zijn broers, zussen en nichtjes. Op zulke momenten is onze online community een plek geworden voor collectief rouwen.

Overstroming in Gaza, uit het verslag van Yousef

Een deelnemer aan Action Hour schreef: "Ik vind Yousefs verslagen hartverscheurend – en een aansporing tot actie. Hij is zo sterk en dapper om te blijven vertellen over de slachting van zijn volk. Het breekt mijn hart."

Vrienden in het hele land

Lokale/regio Quaker bijeenkomsten:

Je bent van harte welkom!

Van leden wordt verwacht dat ze financieel bijdragen aan (zie bankrekeningen hieronder):

1. De landelijke (jaarvergadering) Quakers
2. De lokale/regiogroep (maandvergadering)
3. Abonnement op de Vriendenkring

Iedereen kan ook bijdragen aan het Quakerhulpfonds voor giften voor Quakerprojecten (al of niet vermelden welke)

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

(Marlies Tjallingii) e-mail: secretariaat@quakers.nu. Website: quakers.nu

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: Jethro Zevenbergen, penningmeester@quakers.nu. Bankrek. NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris' Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers, m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056 JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL 81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers.

Driebergen groep: Quakers Villa Xaverius, Rijsenburgselaan 11, 3972 EG Driebergen- Rijsenburg, contact: driebergen@quakers.nu.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Erik Dries, Parkstraat 32. 2514 JK Den Haag 060-17476538, Bankrek.: NL 54 TRIO 0320 1956 78. t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002 AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.: NL 67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventer groep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366,

Email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: inlichtingen assistent schrijver Marijse Newnham, email: maryse123@btinternet.com, tel: 06-15265400.

Bankrek.: NL 07 TRIO 0320 1956 51 t.n.v. Quakers NON MV.

Quaker Hulpfonds: Schrijver: Corien van Dorp. Bankrek: NL 94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers. Email: hulpfonds@quakers.nu.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL 93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Nederland en €75,- voor Buitenland (ook Europa). NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: vriendenkringredactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

In Nederland en België

‘Quakers en ik’ do 18 dec. online 20.00-21.00.

Opgeven bij marliestjallingii@gmail.com

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 email: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 email: boekrijk@hotmail.com
Bennekom	MiZuNe 2e en 4e zondag vd maand, 10.30 neem contact op met Els Ramaker	Nieuw: Mooi Leven Huis Langhoven 4, 6721 SR Bennekom. els@ramaker.me . De 2e zondag: een gesprek vanuit de stilte en wijdingsssamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00 https://quakers-belux.org	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 Info: tel. 06 1747 6538	Parkstraat 32 te 2514 JK Den Haag Kinderen zijn altijd welkom. Email: haagsevrienden@quakers.nu .
Driebergen	Iedere 1 ^e zondag v.d. maand 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: driebergen@quakers.nu
Deventer	Iedere 3 ^e zondag vd mnd. Om 10.30 Gespreksavond: 1 ^e dinsdag vd maand 15.00.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan en info bij: friedaoudakker@gmail.com of tel. 0644794366,
Gent	2 ^e maandag 20.00 (alleen online) en 4e zondag 10.30. (life in Gent en online)	In Buurthuis Het Hoeveke Patijntjestr. 62. Gent. quakersgent@aol.com Zie: www.facebook.com/QuakersGent
Groningen	2 ^e en 4 ^e zondag 10.30 in De Poort, Moesstraat 20, 9717 JW Groningen,	Kinderen welkom! Graag tevoren doorgeven aan: Marijse Newnham, email: maryse123@btinternet.com , tel. 06-15265400.
Zwolle	2 ^e wo van de maand (10 dec.) 17.00-18.30.	Stil-Snap Hap, aanmelden bij marliestjallingii@home.nl . of 06-23869715

Iedere Zondag Online Wijdingsssamenkomst. Dit is link ernaartoe:

<https://us02web.zoom.us/j/89072800318?pwd=Y3p1bHZjdjR-sYkt6ajJIRDlLUVk4OT09#success>

Foto's Feest TakeCareBnB 10 jaar

Zaterdag 22 November in Zuilen bij Utrecht, foto's van de redactie

Aber Albatal zingt Syrische liederen met begeleiding van Hennadii Beziazychnyi die speelt op de Syrische Qanun

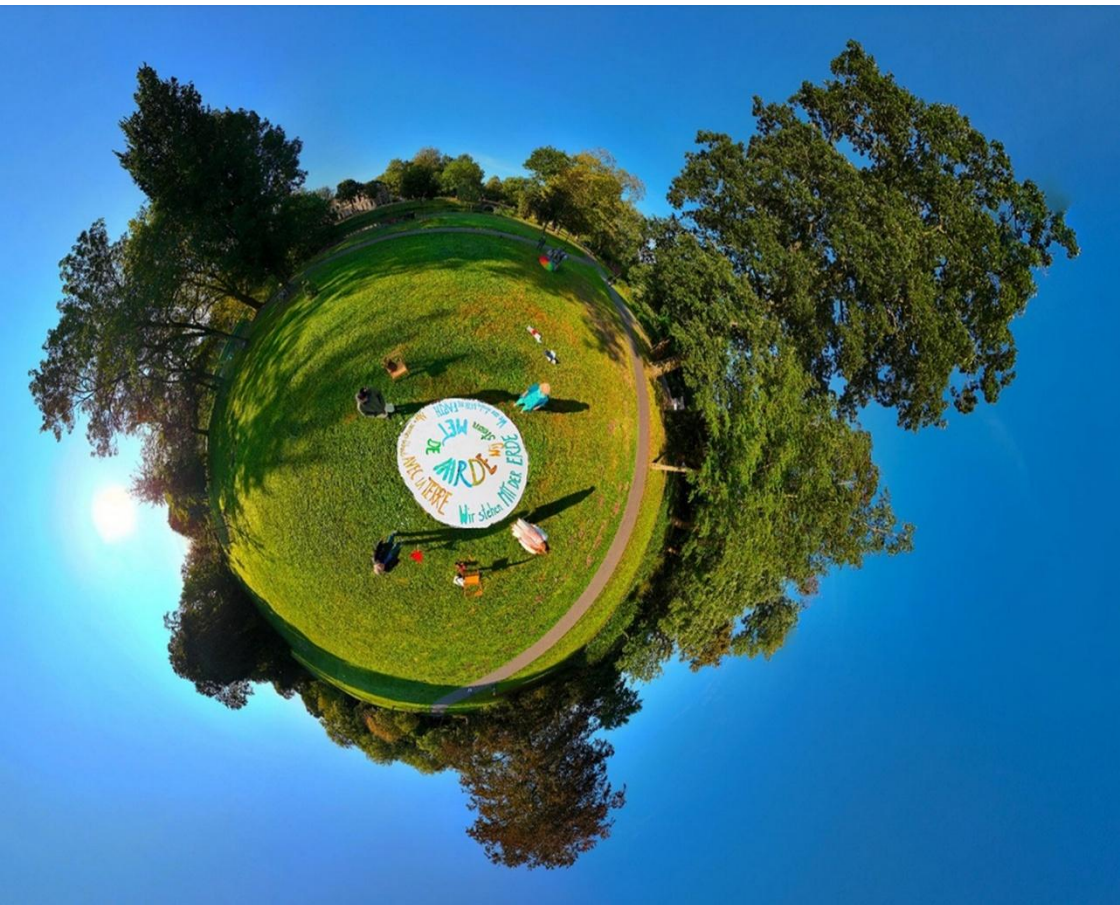

Nathanya van Lith in gesprek met twee gasten vluchtelingen uit Afghanistan en Syrië (?)

Amjad in gesprek met twee gastouders

We staan met de aarde

Quakers van de Deventer meeting staan voor de aarde met het prachtige doek van Christiane Schoelzel